

Nr 157.

Av herr **Petrén**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagändring för möjliggörande av till tvångsarbete dömd psykiskt abnorm persons intagande å förvaringsanstalt.

Under den allra senaste tiden har Stockholmspressen, med anledning av ett mot minderårig flicka begånget sedlighetsbrott av pervers art (sadism), ägnat sin uppmärksamhet åt frågan om psykiskt abnorma brottslingars omhändertagande. Därvid har ingående diskuterats, huruvida den vid 1927 års riksdag antagna lagen om förvaring av s. k. förminskat tillräkneliga förbrytare kan anses utgöra ett tillräckligt samhällsskydd. Under denna diskussion har särskilt avhandlats, huruvida det icke borde vara tillåtet, att en psykiskt abnorm person med kriminella tendenser, som tydligen hava sin grund i den psykiska konstitutionen, intages å förvaringsanstalt även för det fall att nytt brott icke kunnat bevisas.

Då sålunda uppmärksamheten blivit riktad på denna viktiga samhällsangelägenhet, kan det vara skäl att erinra om att vår förnämste straffrättsexpert, professor Thyren, uti sitt år 1910 utgivna arbete om »Principerna för en strafflagsreform» avhandlat frågan, huruvida icke en *kronisk samhällsvådighet* hos en halvabnorm (som är hans uttryck för det psykiatriska begreppet »psykiskt abnorm») kan berättiga till samhällsreaktion, även om den *icke* framträtt i form av *kronisk brottslighet*. Härom yttrar Thyren följande (sid. 161—163):

»Här må först påpekas det fullkomligt ohållbara i den stundom framträdande åsikt, att »internering» (på obestämd tid) alltid skulle kunna företagas med den halvabnorme, så snart han begått brott (utan avseende på deras beskaffenhet) men *aldrig eljest*. Med andra ord en imbecill eller epileptiker, som gjort sig skyldig till olovligt brukande, till en ringa ärekränkning o. s. v., ja, till ett vårdslöshetsbrott, skulle kunna, såsom halvabnorm, hållas inspärrad i det obegränsade, medan samme person, om han överraskats, då han, med uppsåt att döda, legat i försåt med skjutvapen, alldeles icke skulle kunna omhändertagas. Tydligt är, att om grunden skall ligga i brottsligheten, så kan den icke ligga i brottets blotta faktum, utan i dess närmare beskaffenhet. Men det riktiga är att icke låta brottsligheten (i ordets tekniska mening) utgöra grunden utan söka denna i abnormitetens förening och orsakssammanhang med en viss högre grad av samhällsfarlighet, densamma som nyss uttryckts såsom *samhällsvådighet*. Ovannämnda epileptiker, som överraskats under förberedelse till mord, bör omhändertagas, utan avseende på att han

icke är i den meningen sinnessjuk, att han, även om han *icke* varit samhällsvådlig, kunnat mot sin vilja interneras. Vad som framför allt gör, att av de två möjliga lösningarna — samhällsvådlighet ådagalagd genom brott eller samhällsvådlighet överhuvud — den sista bör föredragas, är det icke sällan förekommande fall, att abnormiteten uppstår eller åtminstone upptäckes först under straffverkställigheten och därvid med all tydlighet visar sig innebära samhällsvådlighet. Skall nu samhällsvådlighetens framträdande i form av brottslighet vara den oundgängliga förutsättningen för internering, så är i detta fall intet annat att göra än släppa brottslingen ut i laga tid och avvakta de nya brott, som han med all sannolikhet kommer att begå; för att *därefter* internera honom. Men då här både abnormiteten och samhällsvådligheten äro konstaterade, vilket till evidens bör kunna ske under en långvarig straffbehandling, så kan det svårligen möta betänkligheter (på grund av satsen: nulla poena sine lege poenali) att gå händelserna i förväg och internera honom, *innan* han hunnit begå nya brott. Visserligen följa av nyssnämnda sats de krav, att *dels* abnormiteten och samhällsvådligheten var för sig noggrant utrönas (därvid må anmärkas, att samhällsvådligheten naturligen ingalunda är given blott med »dåligt uppförande» i straffanstalten), *dels* interneringen ådömes av domstol. Ådömandet och därmed överflyttandet till interneringsanstalt synes böra vidtagas utan dröjsmål, så snart samhällsvådligheten jämte abnormiteten är konstaterad. Utsikten för internaten att underkastas ett längre frihetsberövande än en vanlig brottsling kan i någon mån uppvägas därav, att han snarast möjligt får en behandling, som mera än det vanliga straffet närmar sig sjukvård.»

Jämför man de av Thyren i hans nämnda, banbrytande arbete sålunda uttalade principerna för s. k. halvabnormas straffrättsliga behandling med det i propositionen till 1927 års riksdag framlagda förslaget rörande »lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare», finnes det, att detta lagförslag erhöi en betydligt snävare avfattning. Sålunda hade lagförslaget endast avseende å sådana, som begått brott, icke å psykiskt abnormala, som äro uppenbart samhällsvådliga, fast samhällsvådligheten ännu ej tagit sig uttryck uti en handling, för vilken straff kan ådömas. Vidare skulle enligt propositionen en för begånget brott dömd, vilkens psykiska abnormitet blir uppenbar först under straffets avtjänande, icke kunna direkt överflyttas från fängelset till förvaringsanstalten, samhällsvådligheten må vara aldrig så stor.

De, vilka — i likhet med undertecknad — hade tillfälle att deltaga i utskottsbehandlingen av detta ärende, torde nog erinra sig, hurusom det inom utskottet från flera håll uttalades den uppfattningen, att lagförslaget erhållit väl snäva gränser, men då det här gällde ett helt nytt slag av lagstiftning, ansåg man sig icke böra påyrka någon ändring uti detsamma utan avvakta resultatet av den nya lagens praktiska tillämpning.

I tvenne hänseenden är en utvidgning av möjligheterna för psykiskt abnormala brottslingars omhändertagande å förvaringsanstalt i hög grad önskvärd.

Med den nuvarande förvaringslagens avfattning är det så gott som uteslutet, att en förut icke straffad psykiskt abnorm, som blivit övertygad om brott, kan bliva intagen i förvaringsanstalt. Härför fordras nämligen en dom på 2

års straffarbete. Då den förminskat tillräknelige — och här är ju fråga om sådana — emellertid jämlikt 6 § i strafflagens 5: te kap. får lägre straff än det, som eljest brukar ådömas för ett brott, är det ytterst sällan som straffet för en psykiskt abnorm förstagångsförbrytare kan förvandlas till intagning i förvaringsanstalt på obestämd tid. Detta är i varje fall omöjligt beträffande den perverst sexuella, som gör sig skyldig till otukt mot pojkar. För »brott, som mot naturen är», är straffmaximum för den i lagens mening fullt tillräknelige nämligen allenast 2 år och för den förminskat tillräknelige blir straffet alltså kortare. Blir alltså en för otukt med pojkar häktad men förut ej straffad person, vilkens psykiska abnormitet genom av domstolen anbefalld läkarundersökning blivit klarlagd, dömd för det åtalade brottet, kan han alltså icke i samhällsskyddets intresse intagas å förvaringsanstalt, utan måste det vanliga straffrättsliga förfarandet komma till användning. Han måste alltså även frigivas den dag strafftiden utgått, trots det man kan vara övertygad om att han på grund av sin perversa drift återupprepar sitt brott, så snart och så ofta tillfälle bjudes. Först sedan en dylik samhällsfarlig person för andra gången blivit överbevisad om att hava begått otukt med pojkar, kan han sålunda — med förvaringslagens nuvarande bestämmelse om att en dom på 2 års straffarbete ifråga om en förstagångsförbrytare erfordras för straffets utbytande med förvaring — bliva omhändertagen på ett mera rationellt sätt.

När fråga är om sedlighetsförbrytare, äro i övrigt även möjligheterna att få en recidivist intagen å förvaringsanstalt allt för kringkurna. Visserligen kan beträffande en recidiverande sedlighetsförbrytare icke endast dom på straffarbete utan även dom på fängelse medföra intagning å förvaringsanstalt — men endast under det villkor, att domen å det första brottet varit straffarbete. Har alltså en psykiskt abnorm person tvenne gånger blivit dömd men båda gångerna allenast *till fängelse* för sedlighetsbrott, som inneburit vådlighet för minderårigas personliga säkerhet, i det att avsikten tydligen varit att begå otukt fast det på grund av omständigheterna stannat vid sedlighetssårande handling, så kan en dylik person, även om det genom den av domstolen anbefallda läkarundersökningen blivit uppenbart, att brottslingens samhällsvådlighet kommer att fortvara, icke med nu gällande lag bliva omhändertagen å förvaringsanstalt.

Med hänsyn till den korta tid, som förvaringslagen varit i kraft, skall jag emellertid icke vid detta tillfälle tillåta mig att — för avhjälpan av nu påtalade brister — påyrka någon ändring i densamma.

Av skäl, som framgå av det följande, anser jag mig däremot nu böra påyrka lagändring för möjliggörande att psykiskt abnorma personer, som *efter avtjänat straff* föra en asocial levnad, kunna bli intagna å förvaringsanstalt *i stället för att avtjäna tvångsarbete*. Av den undersökning rörande tvångsarbetare i Sverige, som för några år sedan blev verkställd av socialstyrelsen och som är publicerad i Sociala Meddelanden, årgång 1924, framgår, att ett icke ringa antal av tvångsarbetarna tillhör de psykiskt abnormas kategori. Sådana indi-

vider passa emellertid ofta icke å tvångsarbetsanstalt, där deras omhändertagande ej sällan är förenat med stora svårigheter. Där en person, som genom begånget brott visat sig vara vådlig för annans säkerhet till person eller egendom och befunnits tillhöra kategorien förminskat tillräkneliga, efter straffets avtjänande förfallit till lösdriveri och på den grund dömes till tvångsarbete, kan det såväl av nämnda anledning som ock från samhällsskyddssynpunkt finnas anledning, att han blir omhändertagen å en förvaringsanstalt, vilken ju är organiserad just för psykiskt abnorma och å vilken interneringstiden är mera obestämd. Ett dylikt omhändertagande är särskilt indicerat, när fråga är om perverst sexuella personer, som föra en asocial levnad. Det är intet tvivel om att dylika under sitt vagabonderande liv ofta begå sedlighetsbrott, men dock lyckas undgå myndigheterna länge nog, så att det, när de slutligen bli häktade för otukt mot pojkar, befinnes, att de hava ett flertal sådana brott på sitt samvete. Från min erfarenhet känner jag flera sådana exempel.

Även när fråga är om en vagabonderande imbecill, som varit straffad för tjuvnadsbrott, kan emellertid omhändertagande å förvaringsanstalt ofta vara mera indicerad än intagande å tvångsarbetsanstalt. Om lösdrivare med tjuvnadstendenser gäller nämligen likaledes, att de säkerligen ofta begå stölder utan att »bli fast» härför.

Som bekant pågår för närvarande arbete med en ny lagstiftning rörande behandling av arbetsovilliga och samhällsvådliga personer. Skall det införas bestämmelser därom, att även tvångsarbeten i vissa fall må kunna utbytas mot intagning å förvaringsanstalt, är det ju lämpligast, att detta sker i samband med nämnda lagstiftning.

Under återopande av vad här blivit anfört får jag sålunda hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville beakta ovan angivna synpunkter vid framläggandet av lagförslag rörande behandlingen av arbetsovilliga och samhällsvådliga personer.

Stockholm den 21 januari 1929.

Alfred Petré.